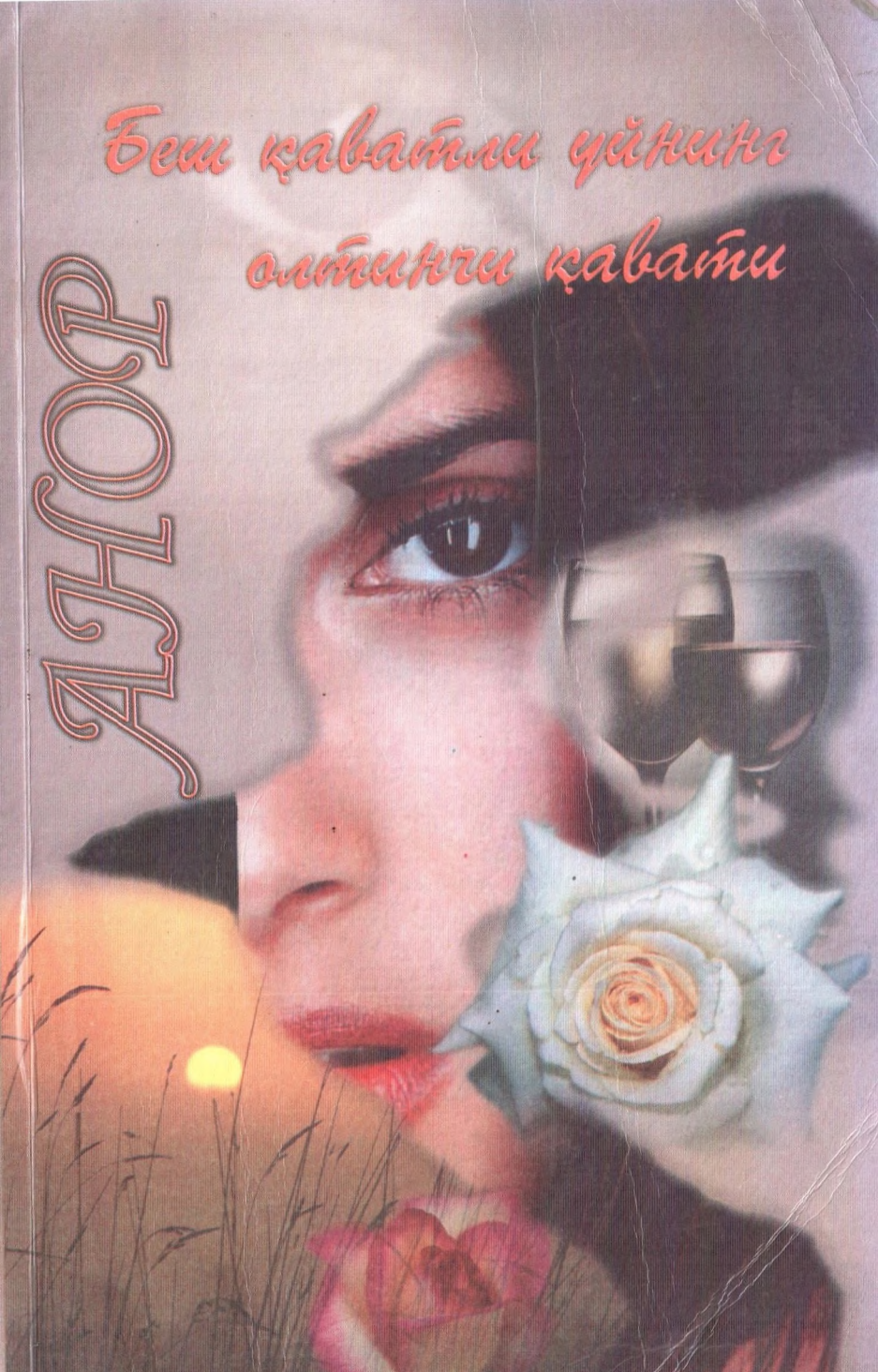

Беш қаватли үйнинг
олтинчи қавати

АФСОРА

АНОР

БЕШ ҚАВАТЛИ
УЙНИНГ ОЛТИНЧИ
ҚАВАТИ

Роман

Озарбойжончадан **Усмон Кучқор** таржимаси

ТОШКЕНТ «МАЪНАВИЯТ» 2004

Таниқли озарбойжон ёзувчиси Анор ўзбек китобхонларига яхши таниш. Унинг куплаб қисса ва ҳикоялари ўзбек тилида чоп этилган. Муаллиф «Беш қаватли уйнинг олтинчи қавати» номли ушбу романида ҳам, бошқа асарлари каби қаҳрамонларнинг руҳий-психологик ҳолатларини теран тасвирлайди, инсонлар ўртасидаги муносабатлар нақадар нозик ва чигал, тақдирларнинг нечоғли мураккаб эканлигини жуда ёрқин ва ранг-баранг образлар орқали очиб беради.

А 67

Анор

Беш қаватли уйнинг олтинчи қавати: Роман
(Озарбойжончадан У. Қучқор таржимаси. — Т.:
«Маънавият», 2004. — 224 б.

ББК 84(5Азе) 6-44

А 4702620204 — 9
М25(04) — 04 29—03

© «Маънавият», 2004

БИРИНЧИ БОБ

*Бу висола юху¹ аҳволи демак мумкин эди,
Юху улсайди агар дийдайи гирёнимиза².*

...аммо қўққисдан сукунат чўкди. Чала уйқуда ётган Заур ҳатто бир оз таажжубга тушди. Ахир не ҳодиса рўй бердики, каттакон меҳмонхонанинг шовқин-сурони, бегона, хорижий тилдаги суҳбатлар, кулгилар, қаердан-дир жуда олисдан эшитилаётган мусиқий садолар (саксафон, рояль, бошқа чолғу асбоблари чалинаётган эди), лифтнинг ғичирлаши, бошқа овозлар қўққисдан ғойиб бўлди ва бу таниш овозлар қатори океаннинг гувиллаши ҳам тинди...

Тун яримдан ўтган эди. Вақт жадвали, одамларнинг ётиб-туриш тартиботлари бутун дунёда тахминан бир хилдир ва эндиликда бу жадвалнинг ҳукми инсонларнинг, улар ижод этган машиналар, механизмлар, асбобларнинг овозлари билан биргаликда гўё табиатнинг муҳташам хилқати бўлмиш океан товушини ҳам кесиб қўйгандек эди.

Уйқунинг ёпишқоқ қуюқ бутқасида (бу ерларнинг ҳавосига ўшарди бу бутқа) ботиб қолган, жаҳд билан бедорлик оламига чиқишга уринаётган Заур: Фарангиз деразаларни бекитган бўлиши керак, холос, дея ўйларди; товушни ўтказмайдиган деразалар ташқаридаги бутун садоларни, куйларни, ўйин-кулги овозларини кесиб қўйди, улар Заурнинг нимхоб-нимбедор шууридан ташқарида қолди.

Кулоқни тешиб юборгудек жаранглаётган сукунатдан сўнг хона қоронғилик оғушига ғарқ бўлди; Фарангиз деразани ёпгач, чироқни ҳам ўчирди. Заур юмилган қабоқлари орасидан туси ўзгариб бораётган қоронғиликни ҳис қилиб ётарди — аввал хона олатурон тусга кирди — ваннанинг

¹ Юху — уйқу.

² Эпиграфлар Фузулийнинг «Лайли ва Мажнун» достони ва «Девон»идан олинган.

очиқ эшигидан полга түрткунж шуъла тушиб турарди. Эшик бекитилгач, хонага хобчироқнинг нимтатир атир ҳиди каби заиф шуъласи ёйилди. Фарангиз бу чироқни ҳам учирди ва шу заҳоти хонага қуюқ зулмат чўкди.

Заур зил-замбил қабоқларини очди, хонанинг қатрон каби қуюқ бу зулматида бир лаҳза ўзини муаллақ қолгандек ҳис этди — қаер бу ер, ўзи қаерда ётибди — билмасди. Аммо бу оний ҳол эди, холос. Бир лаҳзадан сўнг гарчи кўзлари бу қора зулматда ҳеч нарсани фарқлай олмаётган бўлса-да, қаерда ётганини аниқ идрок эта бошлади — меҳмонхонанинг бир хонаси эди бу ер, тун чўккан эди, олис масофалардан, учишлардан, югуриб-елишлардан ва бошқа ташвишлардан толиққан кун ўтиб бўлган, умрининг тагин бир куни ўз интиҳосига етган эди. Бу интиҳо дақиқалари Заурнинг кўзларидаги ғуборни аритиш учун мудрай бошлаган эди. Мана, кеча яримдан ўтган, янги кун, янги сана бошланган эди. Аммо бу қандай кун, қандай сана? Москвадан Африкага ўн бир соатлик парвоз мобайнида улар Овруподан. Ўрта Ер денгизидан, Саҳройи Кабирнинг устидан учиб ўтган эдилар. Бунда вақт-замон тушунчалари қоришиб кетган, Заурларнинг умрига уч соат қўшилган эди. Боку билан Москва ўртасидаги бир соатлик фарқ ҳам бунинг устига қўшилса, улар ўз умрларига түрт соатлик ҳадя олган эдилар. Тўғри, бу ҳадяни қайтаришга тўғри келарди — уч соатини бу ердан Москвага учганда, бир соатини эса Москвадан Бокуга қайтганда...

Ер куррамиз вақт минтақаларига бўлинган, Ғарбдан Шарққа кетган сари бир соат илгари юрасан. Москвада соат ўн бир бўлганда, Бокуда ўн икки бўлади... Ғарбга қараб шундай бир суръат билан илгари кетсангки, доимо бир соат ичида бир вақт минтақасидан иккинчисига ўтсанг — ҳаммасида вақт бир хил, масалан, соат ўн бир бўлса? Вақтни шу тарзда алдаш мумкинми?

Одамнинг хаёлига қандай фикрлар келмайди дейсиз. Тахайюл! Ҳолбуки, энг буюк тахайюл ҳам аниқ воқеликдир, масалан, уларнинг бугунги кунини олайлик, ҳазили йўқ, дунёнинг нариги чеккасидан чиқиб қолган эдилар. Африканинг Дакар шаҳрида, 17 қаватли «Энгор» меҳмонхонасида туришибди; бу меҳмонхона Атлантика океанининг шундоқ бўйида, океандан эллик қадамча берида жойлашган...

Бу кейинги уч куннинг таассуротлари, масофа ўлчовлари, маконнинг ўзгариши қандайдир тасаввурга сифмайдиган бир воқелик эди... Албатта, ҳамма нарсани шуур билан аниқ изоҳлаш мумкин, аммо бундан атиги ўн беш соат олдин Москвада эканликларини ўйлашнинг ўзи идрокни зўриқтирарди. Москвада қор ёғар, уларни Свердлов майдонидан Шереметьево аэропортига олиб борган автобус деразалари муз боғлаган эди. Ўн бир соатлик парвоздан сўнг самолёт Дакарга келиб қўнди ва улар трапга чиққанларида юзларига ўтли нафас — Африка нафаси урилди. Бу ғалати бир нафас бўлиб, у гўё Африка тупроғидаги ҳар бир нарсага — ҳавога ҳам, озиқ-овқатга ҳам сингиб кетган эди. Ҳам атирли, ҳам бадбўй ҳид, ҳам таъм ҳиди эди бу... Муайян зироатлар — маниока, ерёнғоқлар билан боғлиқ эдими бу ҳид, бу таъм ёки океан мавжудотлари — балиқлар, йўсинлар биланми, ким билсин... Аммо бу ҳаддан жафо даҳшатли иссиқ — гўё баданни эритиб қўйлакка ёпиштираётган бу иссиқ ҳам, ёқимли ҳид, ҳуш таъм ҳам, аэропортда илк дуч келганлари — юзлари ўта қоралиқдан кўкимтирлашиб кетган одамлар ҳам Африка эди...

Табиат манзаралари кишини лол қилиб қўярди. Баъзан, хусусан, оқшом чоғлари гира-ширалик оғушидаги сокин гўшалар, дарахтлар, майсалар, йўллар Абшерон манзараларини ёдга соларди. Олислардан тўлқинларнинг шовуллаши, чигирткаларнинг чириллаши эшитиларди; хаёлларга чўмиб борар экансан, қўққисдан сесканиб кетардинг; бундай таниш «Абшерон йўллари»дан узун африкача қўйлак кийиб олган жингалаксоч занжи аёллари ўтиб қолишарди. Жингалак сочлари қисқа-қисқа ўрилган бўлиб, бошларига салласимон мато ўраб олишган. Бу қадар таниш манзара, таниш овозлар оғушида бутунлай бошқа бир халқ, бошқа ирқ, бошқа дунёнинг одамларини учратиш тасаввурни толиқтирарди...

Меҳмонхона ёнгинасидаги океан соҳили ҳам ғалати таъсир қиларди: бутун чўмилгоҳ бўйлаб бир хил масофада устунлар кўмилган бўлиб, узоқдан бу ер худди қабристонга, бўйи-энига бир хил аскарлар мазорига ўхшарди... Кимлар кўмилган экан бу чўмилгоҳда, чўкиб ўлганларми? Йўқ, бу устунлар чегара устунлари эди — чўмилгоҳнинг бўлиб ташланган жойлари «Энгор» меҳмонхонасининг алоҳи-

да-алоҳида хоналарига, бу хоналарда яшовчи меҳмонларга мансуб эди... Соҳил қадам-бақадам бўлинган, парчаланган, тақсимланган, океан эса чегарасиз, озод эди...

Улар Дакарда уч кун бўлдилар, Атлантика океанида чўмилдилар, шаҳарга тушиб баланд, оппоқ биноларни, қамиш ва сомондан қурилган қасабаларни кўрдилар, Кермел бозорини ва неча асрлаб қўллари боғланган қўлларнинг зиндони бўлган Горе оролини кездилар...

Эртага эса ортга, ватанга қайтишлари лозим эди. «Онамга минг раҳмат, — деб ўйларди Заур, — ахир бу саёҳатимиз ҳақидаги фикр ойимдан чиқди. «Кейин болачақа билан бўлиб кетиб, бунақанги саёҳатларга имкон тополмай қоласизлар, ҳозир ёшсиз, қўл-оёғингиз ипсиз боғланиб қолгани йўқ, боринг, дунёни кўринг...» Онаси тўғри айтади, бундай саёҳат инсоннинг умрида бир марта насиб бўлса булади, бўлмаса — йўқ... Онаси ҳолжонига қўймади.

Заур ҳам эътироз билдирмади, аммо, ростини айтганда, бу саёҳатга у қадар майли ҳам йўқ эди. Охирги пайтлар бошқа нарсаларга нечоғли лоқайдлик билан қараса, бу саёҳатга ҳам ана шундай бегоналик, лоқайдлик билан қарар эди... «Нима бўпти, борсак борамиз, бормасак — йўқ...» Бир пайтлар саёҳатлар, сафоли кунлар ва ҳаётнинг бошқа лаззатлари учун жонини бермасмиди Заур? Нега энди бу ҳақда, умуман ҳеч нарса ҳақида ўйлашни ҳам истамай қолди у?

Қоронғиликда шивирлаб хотинидан сўради: — Ухлаяпсанми? Жавоб бўлмади. Жавоб бермаслигини биларди. Фарангизнинг ухлаб қолишини сокин, текис нафас олишидан сезарди. «Фарангиз сира хуррак тортмайди». Бу никоҳларининг дастлабки ойида қилган энг катта ва ёқимли кашфларидан бири эди. Ростдан ҳам Фарангизнинг хуррак тортишини тасаввур қилиш мумкин эмас эди. Заур хаёлан Фарангизни жилोलаниб турган шаффоф биллур кулдонга ўхшатарди. Бундай кулдоннинг хуррак тортиши, қичқиришини ақлга сиғдирилмас, фақат бу кулдонга қўққисдан, эҳтиётсизлик билан тегиб кетиш ва уни синдириб қўйиш мумкин деган тасаввур бор эди Заурда... Ўзидан олти ёш кичик бўлган бу қизга, ўз хотини бўлмиш Фарангизга муносабатида айқаш-уйқаш

туйғулар қоришиб кетган — унга нисбатан ҳам навозиш, ҳам раҳм-шафқат, ҳам кучли ҳаё бор эди... Фарангиз ута уятчан бўлиб, биров у ҳақида гапирганида қизариб кетар, ёноқларига реза-реза ҳаё тери тепчирди. Бу ҳол баъзан Заурни асабийлаштирар, негадир унинг кўзлари олдида дарҳол Фарангиз ўсган оила — отаси Муртуз, онаси Олия ва акаси Спартак намоён булар, Муртузнинг калондимоғлиги, манманлиги, Олиянинг каттазанглиги, Спартакнинг доғулилиги сингари Фарангизнинг исмати, маъсумлиги ҳам Заурга гўё бир ниқоб, бошқаларга кўз-кўз этиш учун қилинадиган зоҳирий сохтакорлик бўлиб туюларди. Аммо Фарангиз билан ёлғиз қолганда Заур унга жуда меҳрибон бўлиб қолар, унинг чиндан ҳам ута тавозекор, уятчан эканлигига ишонар, покизалигига, боладек мусаффолигига, соддалигига ҳатто ҳасад қилар, афсуски, менинг ўзим ҳеч қачон бу қадар соф, сокин ва бамайлихотир бўла олмайман, деб уйларди...

Эҳтимол, Заурнинг бутун умиди ана шу — ўзи учун эмас, бошқалар учун, Фарангиз учун, келажак авлодлар учун яшашда эди... У шундай бир ҳаёт қуриши лозимки, бу ҳаёт зоҳиран қараганда ҳаммасига, шу жумладан, Фарангизга ва келажак авлодларига ҳам бахтли бир ҳаёт тимсолида намоён бўлсин... Балки ана ўшанда, Фарангизнинг ва келажак авлодларнинг кўзларида ана шу бахтиёрлик, сокинлик, шодмонликни кўраркан, Заурнинг ўзи ҳам эҳтимол бу саодатдан мутаассир булар, унинг юрагида оила севинчининг акс садолари янграр...

Заур келажак ҳаётини, уй-жойини, осойишталигини тасаввур қилишга уринди, аммо шу заҳоти бир орзиқишдан юраги сиқилаётганини ҳис қилди. Бошқа нарса ҳақида ўйлашга уринди, аммо нима ҳақда ўйлашни билмасди, дарвоқе, бирор нарса ҳақида ўйлаш шартми... Балки шарт эмасдир, аммо унда ўзи тўсатдан уйғониб кетадиган бу кечаларни, на ухлай оладиган, на тура оладиган бу номуайян вақт бўшлиғини нима билан тўлдирсин... Ташқарида меҳмонхона олдидаги айвонда неча дона соябон бор экан? Камида йигирма-ўттизта бордир. Уларнинг ранглари қанақа? Қизил, сариқ, яшил, кўк, зангори, жигарранг... Чиндан ҳам уни аста-секин уйқу ўз оғушига олди...

Бу бўйни у уйқусида туйди, ҳали ухлаб ётганини, уйғонмаганини уйқуда ҳам идрок этиб ётарди. Аммо

уйқуда ҳам таниди бу буйни. Бу ҳид ер юзида худди Африканинг ҳиди каби фақат битта, бетакрор буй эди. Аммо Африканинг буйи эмасди бу. Заур ҳамон уйқуда ётар, уйқу оғушида зўр бериб ўйларди: бу ерга қайдан етиб келди бу буй, қандай етиб келди. Дакарга, меҳмонхонанинг 17-қаватига? Гуё уйқуда унинг шуури увишиб қолган, мажол топиб уйғона олмас, бундан эса у баттарроқ ийманарди. Бу буйнинг қандай буйлигини, кимнинг ҳиди эканлигини биларди. Ахир у... ҳамон ухлаб ётар, аммо бу буйдан бошқа — Таҳминанинг буйидан бошқа — турли-туман фаранги атирларнинг қўшилишидан пайдо бўлган бу бетакрор ҳиддан бошқа ҳеч нарсани туймасди. Бу атирларни қўшиш сирини фақат Таҳмина билар ва бу сирни у ҳаммадан пинҳон тутарди. «Ҳар қандай атирни, ҳатто энг нодир атирларни ҳам ҳар қандай аёл топа олади, — дерди Таҳмина. — Демак, бу атирни ҳар қандай аёл сепиб юриши мумкин. Аммо ҳар бир аёлнинг ўз бетакрор буйи бўлиши керак. Шунинг учун ўша атирларни бир-бирига қўшиш керак. Аммо қайсинисидан қанча қўшиш керак? Бу сир, бу сирни фақат мен билман».

Руёли уйқу оғушида, сўнган экран қаршисида турган каби, Заур ниманидир интизорлик билан кутарди. Мана, ҳозир экран ёришади, уйқу рангларга беланиб, товушларга тўлиб кетади ва унда Таҳмина намоён бўлади, ахир унга масофалар, қитъалар, океанлар, чегараларни босиб ўтиш нима иш бўпти. Модомики, унинг дунёнинг нариги бошидан таралаётган зариф ва заиф ҳиди Заурнинг димоғига урилаётган экан, рўйи жамолининг, овозининг, нафасининг, кулгуларининг бу ерга етиб келиши шу қадар қийинми? Уйқунинг оғир, босринқи мантиғидан келиб чиқиб ўйларди: ахир, Таҳмина қайси рейс билан учиб келди экан бу ерга, Москвадан бу ёққа самолёт ҳафтада фақат бир марта учади-ку. У уйқуда ҳам буни унутмаган, уйқуда ҳам, ахир бу уйқу-ку, мен уйғонишим керак, дарҳол уйғонишим лозим, қўлларимни узатиб хобчироқни ёқишим керак, деб ўйларди. Қўлини узатиб, хобчироқни ёқар, аммо чироқ ёнмасди ва Заур ҳамон уйқуда ётганини, чироққа ҳам тушида қўл чўзганини, аслида ҳеч қандай қўл чўзмаганини, чироқни ҳам

тушида ёққанини, аслида ҳеч қандай чироқ ёнмаганини, уйқудан ҳам тушида уйғонганини, аслида эса уйғонолмаётганини англади...

Уйғонмаган бўлса, демак, уни яна кўради... Ҳа, уша кундан бери яна бир бор кўради Таҳминани. Неча ой ўтди экан уша кундан бери? Йўқ, уртада яна бир бор курди уни. Тушида эмас, ўнгида ҳам эмас — телевизорда кўрди. Фақат бир мартагина, холос. Энди эса... бу ерда, Фарбий Африкада, мустақил Сенегал республикасининг пойтахти Дакар шаҳрида тагин Заурнинг куз ўнгида турибди у... Хужжатларни — тиббий йўлланма, анкета, уч имзо қўйилган тавсифнома, рухсатномаларни нақадар тез тўплаб топширган у. Йўлини қилиб, ҳаммасини жуда тез, шошилич тўғрилаган. Нима бўлса ҳам, тезроқ учиб кетсин. Дунёнинг нариги чеккасига, Заурнинг ёнига етиб борсин ва ҳамма нарсани ортига қайтарсин. Бутун ўтган-кечганлар янгидан бошлансин, ҳаммаси тагин қайтадан... Булгани булди, бўёғи сингди, уларнинг ҳаммаси энди ортга қайтмайдиган абадийликка сингиб кетган эди. Хўш, унда бу-чи... Ахир, бу туш-ку, — дея уйларди... — Тушнинг нимасидан қўрқасан. Уйқунинг нимаси қўрқинчли? Ҳозир уйғонаман, ҳаммаси ўтиб кетади, — деб уйларди у ва айни пайтда шуни ҳам яхши тушунардики, уйқусидами, бедорлигидами, бу дунёда унинг учун Таҳминанинг навозишларидан ҳам қўрқинчлироқ ҳеч нарса йўқ эди. Таҳминанинг навозишлари, эркалашлари, шивирлашлари, айтилмаган гиналари. Хусусан қоп-қора, узун, қуюқ киприклари; у шунақа киприк қоқардики, гўё қадимий бир китобнинг оғир саҳифасини очаётганга ўхшар, бу киприклар Таҳмина юзларининг тенг ярмига соя солиб турарди... Бир сафар Заур ширакайф чоғида унга, сен киприкларингни очганингда гўё башарият тарихида янги саҳифа очилади, деган эди...

... Уйқуда иродаси заифлашиб, идроки, мантиқ иплари салқи тортганда Заур Таҳминанинг нимқоронғи истакларига тамоман тобе бўларди. Ахир бу истак унинг, Заурнинг ҳам истаклари эди-да. Бир кун келиб Заур иродасини тўплаб бутун ҳис-ҳаяжонларини ўз юрагидан бутунлай қўпориб ташларди. Бироқ уйқунинг ўз қонунлари бор, тўғрироғи, уйқу бутун қонунлардан озоддир.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning toʻliq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/4744> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/4744> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную
версию можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/4744>